

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

RAPORT

Grupa Tematyczna ds. innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (GTI)

Zespół roboczy „Tworzenie i rozwój krótkich łańcuchów dostaw i rynków rolnych”

Celem działania zespołu roboczego, zgodnie z przejętą Uchwałą GTI nr 9 z dnia 10 maja 2018r., było określenie głównych potrzeb lub instrumentów niezbędnych do realizacji produkcji i sprzedaży w formie krótkich łańcuchów żywności (KŁŻ), co powinno zwiększyć dochody gospodarstw rolnych, zwrócenie uwagi na czynniki, które obecnie utrudniają tworzenie i skuteczne oddziaływanie KŁŻ oraz sformułowanie propozycji dotyczących rozwiązywania tych problemów.

W pracach zespołu roboczego uczestniczyli:

- przedstawiciele Centrum Doradztwa Rolniczego,
- przedstawiciele Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi,
- przedstawiciele Ośrodków Doradztwa Rolniczego,
- przedstawiciel Fundacji Partnerstwo dla Środowiska,
- przedstawiciel Krajowej Rady Izb Rolniczych,
- przedstawiciele Instytutu Biotechnologii Przemysłu Rolno-Spożywczego im. Prof. Waława Dąbrowskiego.

Pełna lista członków Zespołu przedstawiona jest w Załączniku 1 niniejszego raportu.

Działania zespołu roboczego, wynikające z przyjętych założeń dotyczyły:

- Zidentyfikowania i sporządzenia najważniejszych obszarów problemowych i barier regulacyjnych w obszarze tworzenia i rozwoju krótkich łańcuchów dostaw i rynków rolnych.
- Identyfikacji potrzeb producentów rolnych w obszarze tematycznym tworzenia i rozwoju krótkich łańcuchów dostaw i rynków rolnych.
- Identyfikacji i analizy najlepszych praktyk i rozwiązań możliwych do zastosowania w tym obszarze.

- Zaproponowania nowych, efektywniejszych rozwiązań dla rozwoju krótkich łańcuchów dostaw i rynków rolnych.
- Wykorzystania w szerszym zakresie innowacji i wyników badań naukowych oraz potencjału doradztwa rolniczego.
- Opracowanie raportu podsumowującego oraz prezentacji dla Grupy Tematycznej Innowacje w rolnictwie i na obszarach wiejskich.

Odbyły się dwa spotkania zespołu roboczego. Pierwsze, w dniu 10.01.2019 r., na którym omówiono zadania zespołu oraz najważniejsze problemy związane z funkcjonowaniem KŁŻ. Dokonano również podziału, wśród członków zespołu, następujących zadań:

1. Opracowanie listy najważniejszych problemów oraz potrzeb praktyków – rolników i producentów rolnych.
2. Przygotowanie propozycji rozwiązań w oparciu o doświadczenia ekspertów.
3. Opracowanie raportu zawierającego rekomendacje i zadania, wynikające z przyjętych założeń.

Podczas drugiego spotkania, które odbyło się w dniu 16.04.2019 r., przedstawiono następujące wyniki prac poszczególnych członków zespołu:

Krótkie łańcuchy dostaw żywności – zidentyfikowane obszary problemowe:

1. Rozwój produktu, zwiększenie skali produkcji.
2. Dostęp do rynków i konsumentów.
3. Kanały dystrybucji.
4. Infrastruktura i logistyka.
5. Bariery regulacyjne.
6. Budowanie współpracy między podmiotami naukowymi i technologicznymi a rolnikami, przedsiębiorcami i doradcami.

Rekomendacje:

1. Rozwój produktu, zwiększenie skali produkcji

- Przeprowadzenie analizy na poziomie regionalnym i krajowym, mającej na celu zidentyfikowanie potencjalnych producentów zainteresowanych rejestracją działalności sprzedaży żywności bezpośrednio z gospodarstwa oraz ich potrzeb.

- Propagowanie nowych technologii produkcji w celu zróżnicowania i poszerzenia asortymentu produktów. Szkolenia producentów w zakresie nowych rozwiązań technologicznych zachowujących tradycyjne metody produkcji, możliwych do zastosowania w małej skali produkcji. Więcej konsumentów może otrzymać większą różnorodność produktów w wygodniejszych formatach oraz mogą być również zaopatrywani więksi klienci (np. zamówienia publiczne).
- Wprowadzenie zmian i uwzględnienie w zakresie realizowanych badań naukowych, dotyczących rozwiązań technologicznych przy produkcji żywności tradycyjnej i jednocześnie spełniającej standardy bezpieczeństwa dla konsumenta.
- Wsparcie działań i doradztwo w budowanie marki produktu, która zapewni rozpoznawalność i wysoki image, np. Jabłka Łąckie.
- Opracowanie, na poziomie krajowym i regionalnym, systemu jednolitego oznakowania żywności produkowanej i sprzedawanej przez producentów rolnych. System powinien obejmować wszechstronne pola takie jak: opakowania produktów, oznaczania obiektów ze sprzedażą produktów, oznaczenia drogowe szlaków produkcji danych wyrobów, pamiątki związane z regionem produkcji.
- Wsparcie na poziomie krajowym i regionalnym działań promocyjnych gospodarstw oraz produktów. Wsparcie może obejmować pomoc w opracowaniu opakowań, etykiet, działań promocyjnych realizowanych przez gospodarstwa.
- Zaprojektowanie oryginalnej formy prezentacji i ekspozycji, wspólnej dla wszystkich producentów i produktów. Ekspozycja powinna mieć charakter jakościowy, a nawet prestiżowy. Jej projekt powinien wynikać z systemu identyfikacji regionu pochodzenia produktów i sposobu produkcji, np. "Dobre od rolnika".
- Zaproszenie wybranych restauracji w Polsce do wprowadzenia na stałe do swoich menu dań, wykorzystujących jako składnik produkty z gospodarstw lokalnych oraz oznakowanie tych miejsc.

2. Dostęp do rynków i konsumentów

- Brak bazy danych gospodarstw sprzedających produkty nie przetworzone i przetworzone, nadzorowane przez Inspekcję Sanitarną. Wprowadzenie rozwiązań, które będą umożliwiły identyfikację tych podmiotów i tym samym stworzą możliwość poszerzenia rynku zbytu.
- Nawiązanie i wykorzystanie możliwości współpracy z korporacjami, instytucjami publicznymi, które mają zapotrzebowanie na produkty żywnościowe, m.in. szkoły, przedszkola, zakłady żywienia zbiorowego.

- Wypracowanie zasad współpracy, konsolidacji między podmiotami łańcucha dostaw oraz wsparcie działań propagujących rozwój krótkich łańcuchów dostaw m.in. w zakresie przygotowywania partii produktów dla odbiorców, zakładów detalicznych oraz możliwość prowadzenia sprzedaży zbiorczej. Doświadczenia innych krajów dowodzą, że sprzedaż produktów z gospodarstw rolnych rozwija się głównie dzięki działalności stowarzyszeń, konsorcjów, kooperatyw, zrzeszających producentów lokalnych, regionalnych lub pod kątem danego rodzaju produktu, które prowadzą jednocześnie strony www i bazy producentów.
- Tworzenie i wspieranie rozwoju lokalnych punktów dystrybucji żywności z urządzeniami do gromadzenia, przechowywania i przetwarzania oraz dostępnymi zarówno dla producentów, jak i konsumentów.
- Wsparcie kampanii informacyjnej dla konsumentów na poziomie regionalnym – samorządy, w zakresie propagowania podmiotów realizujących sprzedaż w ramach krótkich łańcuchów dostaw żywności oraz w prasie, radio i telewizji.

3. Infrastruktura i logistyka

- Utrzymanie infrastruktury, w tym utrzymanie lub przywrócenie lokalnych zakładów przetwórczych, takich jak ubojnie lub sklepy rolnicze. Powiązanie producentów rolnych z zakładami przetwórczymi na poziomie lokalnym.
- Działania samorządów lokalnych w zakresie tworzenia podstaw ułatwiających rolnikom dostęp do rynku np. budowa nowych targowisk, modernizacja istniejących targowisk w celu zapewnienia warunków sanitarnych w trakcie sprzedaży.
- Stworzenie preferencyjnych warunków sprzedaży dla rolników na targowiskach lokalnych i istniejących rynkach hurtowych np. zwolnienie z opłat targowiskowych.
- Pomoc w zakresie tworzenia punktów dystrybucji, które mogłyby doprowadzić do opracowania bardziej wydajnych i opłacalnych rozwiązań – możliwość dostaw wspólnych.
- Mali producenci, działając w pojedynkę doświadczają coraz większych problemów, na coraz bardziej konkurencyjnym rynku. Dla małych gospodarstw, zlokalizowanych daleko od miast i rynków zbytu, problemy logistyczne wykluczają ich z uwagi na bariery kosztowe oraz anonimowość podmiotów.
- Tworzenie portali internetowych, których koszt będzie rozłożony na większą liczbę producentów. Dzięki temu będą oni mogli dysponować profesjonalnym narzędziem ,zapewniającym widoczność w Internecie a służącym także do obsługi i przetwarzania zamówień, dostaw

i płatności.

- Propagowanie łączenia konsumentów w celu utrzymania lokalnej żywności na rynku. Krajowa i regionalna sieć łączy grupy, wspierając je za pośrednictwem strony internetowej, w celu pomocy w zarządzaniu zakupami i dystrybucją.
- Kontynuacja działań „Przetwórstwo i marketing produktów rolnych” oraz działań związanych z rozwojem targowisk i bazarów w ramach PROW 2014-2020.

4. Bariery regulacyjne

- Zapewnienie instrukcji, przewodników / interpretacji przepisów dotyczących bezpieczeństwa, wymagań higienicznych i technologii produkcji w małych zakładach a także w przypadku produktów niskiego ryzyka, dostosowanych do poziomu wiedzy przyszłego producenta.
- Pomoc finansowa na działania szkoleniowe w krajowym programie rozwoju obszarów wiejskich, podnoszących poziom wiedzy producentów rolnych w zakresie wymagań przy produkcji żywności (tzw. "Dni higieny").
- Opracowanie jednolitej, standardowej formy dokumentacji GMP / GHP i HACCP dla podstawowych produktów, z wskazówkami jej prowadzenia. Dokumentacja taka powinna być opracowana przy udziale ekspertów i producentów oraz rozpropagowana w trakcie szkoleń.
- Opracowanie wytycznych w sprawie wymagań dotyczących sporządzania projektów technologicznych dla małych zakładów przetwórczych produktów pochodzenia zwierzęcego i roślinnego.
- Opracowanie wytycznych krajowych oraz szkolenie służb sanitarnych i weterynaryjnych pod kątem jednakowej interpretacji przepisów związanych z „małym przetwórstwem” i RHD.
- Zmiana wymagań (przepisów) weterynaryjnych dotyczących uboju określonych ilości zwierząt w gospodarstwie rolnym, przeznaczonych do sprzedaży oraz na potrzeby zakładów zarejestrowanych w ramach działalności przetwórczej. Ubój na terenie gospodarstwa obejmowałby zwierzęta utrzymywane w tym gospodarstwie (bydło, świnie, owce, kozy, drób oraz zwierzęta dzikie, utrzymywane w warunkach fermowych).
- Rozważenie możliwości nowelizacji przepisów (prawo budowlane) w kontekście zmiany kategoryzacji i przeznaczenia budynków rolniczych na działalność związaną z przetwórstwem żywności w małej skali.

- Opracowanie zakresu wymagań i regulacji prawnych dla producentów, którzy chcą korzystać z usługi zleconej np. inkubatora przetwórstwa. Określenie rodzaju działalności lub rozszerzenie istniejących form działalności o taką możliwość oraz określenie statusu w przepisach prawa podatkowego dla osób prowadzących taką działalność.
- Rozwój doradztwa w zakresie produkcji żywności wysokiej jakości. Rozważenie możliwości wyodrębnienia struktury w istniejących jednostkach, która przeprowadziłaby i doradzała kompleksowo rolnikom w procesie rejestracji działalności związanej z produkcją i wprowadzaniem na rynek żywności (prawo budowlane, prawo podatkowe, prawo żywnościowe itd.).

lub

- Stworzenie we wszystkich województwach **inkubatorów KŁD**. Celem inkubatora byłoby informowanie zainteresowanych stron o możliwościach prowadzenia produkcji i sprzedaży, np. prowadzenie przez 2 lata takich grup pod względem prawnym, marketingowym, sprzedażowym przez wykwalifikowanego eksperta. Jest to o tyle istotne, że jest to najtrudniejszy okres w działalności i bez wsparcia większość inicjatyw przestaje funkcjonować. Ekspert pomagałby nawiązywać kontakty handlowe, wyszukiwałby chętnych do zakupu, pomagał organizować logistykę, promocję. Potem należy założyć stopniowe usamodzielnianie się grup.
- Uruchomienie systemu studiów podyplomowych w zakresie podstaw technologii produkcji, towaroznawstwa żywności oraz wymagań prawnych obowiązujących producenta przy produkcji i wprowadzaniu do obrotu środków spożywczych.
- Przeanalizowanie i uwzględnienie zagadnień dotyczących produkcji i sprzedaży żywności przez rolnika w programach kształcenia szkół rolniczych.
- Brak wiedzy o potrzebach producentów ale i możliwościach pomocy ze strony jednostek naukowych. Brak odpowiednich mechanizmów kontaktów nauki z producentami. Wykład na szkoleniu jest małym krokiem w identyfikacji problemu.
- Opracowanie zasad współpracy wybranych małych zakładów, prowadzących produkcję żywności z instytutami naukowymi, w celu możliwości organizowania u producentów technologii pokazowych dla osób zainteresowanych przetwórstwem.

Opracowanie: Barbara Sałata, CDR Oddział w Radomiu

Załącznik 1

Członkowie Zespołu roboczego „Tworzenie i rozwój krótkich łańcuchów dostaw i rynków rolnych”

Lp.	Imię i nazwisko Stanowisko	Nazwa Instytucji
1.	Koordynator zespołu – Ireneusz Drozdowski Dział Innowacji w Rolnictwie (DIR) Broker Innowacji	Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Brwinowie
2.	Barbara Sałata Dział Systemów Produkcji Rolnej	Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Radomiu
3.	Klaudia Kieljan Dział Rozwoju Obszarów Wiejskich	Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Krakowie
4.	Katarzyna Zapora Główny specjalista w Wydziale Rozwoju Terytorialnego	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich
5.	Barbara Olszewska Naczelnik Wydziału Bezpieczeństwa Żywności Pochodzenia Zwierzęcego	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi Departament Bezpieczeństwa Żywności i Weterynarii
6.	dr hab. inż. Renata Jędrzejczak	Instytut Biotechnologii Przemysłu Rolno- Spożywczego im. Prof. Wacława Dąbrowskiego
7.	Rafał Serafin	Fundacja Partnerstwo dla Środowiska
8.	Jerzy Sobociński	Ogólnopolskie Stowarzyszenie Przetwórców i Producentów Produktów Ekologicznych "Polska Ekologia"
9.	Ryszard Czaicki Prezes Małopolskiej Izby Rolniczej	Krajowa Rada Izb Rolniczych
10.	Mariusz Cylwik Zastępcę Dyrektora	Podlaski Ośrodek Doradztwa Rolniczego
11.	Marta Bieciuk Kierownik Sekcji Wiejskiego Gospodarstwa Domowego i Agroturystyki w Dziale Rozwoju Obszarów Wiejskich	Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego
12.	Przemysław Górski Główny Specjalista Broker Innowacji	Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Lubaniu

Lp.	Imię i nazwisko Stanowisko	Nazwa Instytucji
13.	Jerzy Pośpiech Dyrektor	Świętokrzyski Ośrodek Doradztwa Rolniczego
14.	Anna Tobiasz	Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego
15.	Beata Chełminiak Specjalista ds. dziedzictwa kulinarnego i przedsiębiorczości	Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego